

ADALET VEKİLİ KAYSERİLİ RIFAT ÇALIKA*

*Süleyman BEYOĞLU***

ÖZET

Ahmet Rifat Çalıka aslen Kayserili'dir. O, İstanbul Hukuk Mektebi'ni bitirdi. 2 Ağustos 1914'de Kayseri Belediye Başkanı oldu. Sivas Kongresi'ne delege olarak katıldı. 2 Kasım 1919'da Meclis-i Mebusan'a Kayseri milletvekili olarak seçildi. Daha sonra Büyük Millet Meclisi'ne katıldı. Bir ikinci grup üyesi olarak, 16 Ağustos 1922'de Adliye Vekili seçildi. 11 Nisan 1923 tarihine kadar bu görevde kaldı. 1924-1927 yılları arasında tekrar Kayseri Belediye Başkanlığı yaptı. 23 Şubat 1963'de öldü.

Anahtar Kelimeler

Ahmet Rifat, Kayseri, İkinci Grup, Meclis-i Mebusan, Adliye Vekili, Büyük Millet Meclisi.

Rıfat Bey, 1304(1887) tarihinde, babası alay katibi Çalıkağa-zâde Mustafa Rahmi Efendi'nin görevi dolayısıyla bulunduğu İstanbul'da doğdu. Aslen Kayserili olan Rıfat Bey'in annesi Vesile Hanım'dır. Rıfat Bey, ilk tahsilini Girit'te, orta tahsilini Selânik Askerî Rüşdiyesi'nde, İdadî tahsilini Adana'da tamamladı. Rıfat Bey, tahsiline devam ederken

* Bu makale, III. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu'nda (6-7 Nisan 2000) bildiri olarak sunulmuştur.

** Doç. Dr., Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü.

25 Haziran 1904'de Drama liva evrak kalemi mümeyyizliği ile devlet hizmetine girdi. 4 Temmuz 1905'de Bidâyet Mahkemesi zabıt katibi oldu. 9 Mayıs 1907'de Selânik Bidâyet Mahkemesi ceza dairesi başkatip yardımcılığına nakledildi. 13 Eylülde İstanbul polis müdürlüğü yazı işlerinde görev aldı. Adliye Nezareti sicil kalemünde katip olarak çalışırken İstanbul Hukuk Mektebi'ni pekiyi derece ile bitirdi (12 Ağustos 1911)¹. Hukuk mektebi mezunu Rıfat Bey, 23 Ekim 1913'de Maydos (Eceabat) Bidayet Mahkemesi muavinliğine nakledildi. Bu görevi sırasında 20 Temmuz 1914'de *mahallî duruma vukufiyeti* dolayısıyla Mutasarrıf Mithat Bey tarafından Kayseri Belediye Başkanlığı'na önerildi. Dahiliye Nezareti Belediye Kanunu'nun 4. maddesine dayanarak 23 Temmuz'da Rıfat Bey'i Kayseri Belediye Başkanlığı'na atadı. Üç gün sonra da mutasarrıfa isteğinin yerine getirildiği bildirildi². Rıfat Bey, 2 Ağustos 1914'de Kayseri Belediye Başkanlığı görevine başladı. Onun belediye başkanlığı sırasında Dahiliye Nezareti Mülkiye Müfettişi Nedim Bey, 5 Haziran 1918'de Kayseri'yi teftiş etti. Nedim Bey, 13 Haziran 1918'de Sadaret'e sunduğu raporda o günlerde şehirde yapılan belediye seçimlerinin kanunlara uygun olarak icra edildiğini ifade etmektedir. Ancak, kasabanın yegane oteli bulunan Belediye Oteli'nin pek iyi durumda olmadığı da belirtilmektedir. Raporda, belediye meclisinin belirli günlerde toplanarak ödemeleri düzenli ve yerinde yapması ile gelirlerinin artırılmasına dikkat çekilmekteydi. O günlerde belediyeye ait olup askeriyece kullanılmakta olan binaların hukukî bir sözleşmeye bağlanması öneriliyordu. Ayrıca Kayseri'de askerler tarafından tahrip edilen Hürriyet Bahçesi her türlü tahribattan korunması, imarı, temizliği ve düzenlenmesinin belediyece yapılması isteniyordu. Kayseri esnafının keyfi hareketlerine engel olunması, eşya fiyatlarının makul tutulması konusunda belediye uyarılıyordu. Yol genişletme çalışmaları sırasında yıktırılan özel binaların istimlak bedellerinin de şahsî hukuk korunarak ödenmesi arzu ediliyordu. Öyle anlaşılıyor ki, Kayseri Belediyesi teftişten bazı ufak tefek eksikler dışında oldukça başarılı çıkmıştı. Bunda hiç şüphesiz belediye başkanı-

¹ Fahri Çoker, *Türk Parlamento Tarihi (1919-1923)*, III, Ankara 1995, s. 641-642.

² Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA), Dahiliye Umur-ı Mahalliye ve Umum Vilâyat (DH. UMVM), nr. 89/57.

nın hukukçu olmasının payı vardır³. Dahiliye Nezareti, 1919 yılında kamuoyunun beğenisini kazanmak üzere hükümeti desteklediği anlaşılan *Yeni Gazete*'ye abone sağlanmasını 30 Nisan'da Sivas Valisi Mehmed Reşid Bey'e emretti. İstanbul'da yayımlanan bu gazeteye Kayseri'den de otuz abone kaydedildi. Ayrıca, merkeze bağlı Erkilet nahiyesinden dört, Talas nahiyesinden de iki kişi daha abone kaydedilerek nezarete isimleri gönderildi. Rıfat Bey de bu gazetenin aboneleri arasındaydı⁴. İzmir'in işgali üzerine Kayseri Belediye başkanı Rıfat Bey, meclis-i umumî âzaları, ticaret odası temsilcileri ve müftü ile beraber bir protesto telgrafi kaleme alarak İtilaf devletleri temsilcilerine yollamıştır. Kayseri'den Sivas Kongresi'ne katılmak üzere belirlenecek üç delegenin seçimi toplantısında, birçok Kayserili eşraf arasında belediye başkanı Çalık-oğlu Rıfat Bey de bulunmaktaydı⁵. Rıfat Bey, Kayseri Müdafaa-i Hukuk Teşkilatı'nın kurucuları arasında yer almıştır.

Kayseri Belediye Başkanı ve Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Reisi iken, yapılan seçimler sonucu İstanbul Meclis-i Mebusanı'na Kayseri Milletvekili olarak seçildi(2 Kasım 1919)⁶. Meclis-i Mebusan günlerinde başından geçen bir olayı Rıfat Bey anılarında şöyle anlatmaktadır: “*Son İstanbul meclisinde milletvekili idim. Milletvekilleri o vakit 50 lira aylık tazminat alırlardı. Bütün Anadolu'yu elim vaziyette bırakıp milletin haklarını korumaya, savunmaya giden milletvekilleri ilk teklif olarak aylıklarının çoğaltılmasını istediler. Söz aldım. Aleyhte mütalaada bulundum. Biz bu şartı bile rek buraya geldik, bu şartla seçildik. Milletin böyle bir kara gününde maaşla*

³ BOA. DH. UMVM. nr. 93/53.

⁴ BOA. Dahiliye Kalem-i Mahsus (DH. KMS), nr. 52-5/71.

⁵ Ahmet Hilmi Kalaç, *Kendi Kitabım*, (yy), 1960, s. 150-151; Zübeyir Kars, *Millî Mücadelede Kayseri*, Ankara 1993, s. 24; *Kurtuluş Savaşında Adalet Bakanı Ahmet Rıfat Çalılık'ın Anıları* (yay. haz. Hürşit Çalılık), İstanbul 1992, s. 37-38.

⁶ F. Çoker, *aynı eser*, s. 642. Sivas Kongresi'nde Kayseri delegesi olan Nuh Naci Bey'in ısrarı üzerine Fransızların Develi'yi işgal etmesi tehlikesine karşı Mustafa Kemal Paşa, Kılıç Ali'yi Develi'ye gönderdi. Kılıç Ali'nin Develi'ye geldiği günlerde bölgedeki faaliyetlerini hızlandıran Fransızlar Kayseri'ye M. Supi adında bir Fransız temsilci gönderdiler. Kayseri Belediye Başkanı Rıfat Bey, Hisarcık'taki köşkünde bu Fransız temsilci şerefine bir ziyafet tertip etti. Ziyafet sırasında, temsilciye, Fransa'nın Kayseri'yi işgal edip etmeyeceği ile Ermeniler'in yaptıkları kötülükler için mani olmadıkları soruldu. Ancak, bundan bir netice çıkmadığı anlaşılmaktadır (Z. Kars, *aynı eser*, s. 89).

uğraşmak ayrıptır. Esasen böyle bir karar çıksa da bizi kapsamaması lâzım gelir dedim. Kim dinler! Kürsüden inip yerime giderken milletvekili Mazhar Müfit Bey millete hoş görünmek için mi bunları söyledin? dedi. Çok ağrıma gitti, gözlerim doldu. Demek ki ben riyakarım öyle mi? dedim ve ağzımdan alçak sözü çıktı. Araya girdiler. Kanun sonunda kabul edildi.” Rıfat Bey, İtilaf devletlerinin İstanbul'u işgali üzerine Meclis-i Mebusan feshedilince Kayseri'ye dönerek belediye başkanlığına yeniden başladı.

Heyet-i Temsiliye'nin talimatına uyarak Ankara'ya geldi ve 31 Temmuz 1920'de Büyük Millet Meclisi genel kuruluna Kayseri milletvekili olarak takdim edildi. Mecliste Defter-i Hakâni (Tapu-Kadastro), bütçe ve sayıştay komisyonlarında çalıştı. İkinci ve üçüncü toplantı yıllarında Defter-i Hakâni komisyonlarının başkanlığını yaptı. 10 Mayıs 1921'de Mustafa Kemal'in başkanlığında kurulan Anadolu ve Rumeli Müdâfaa-i Hukuk Grubu'nun yönetim kuruluna Rıfat Bey de seçildi⁷. Yetkilerin Mustafa Kemal'in şahsında toplanması ve meclis üstünlüğü ilkesine aykırı çeşitli uygulamalara karşı beliren muhalefet hareketi, Birinci Grub'un kuruluşundan on dört ay sonra, 1922 Temmuzunda İkinci Müdafaa-i Hukuk Grubu adıyla örgütlü yapı içine girmiştir. İkinci Grub'un lideri Hüseyin Avni (Ulaş), 30 Nisan 1923'te *Tevhîd-i Efkâr* gazetesine verdiği demeçte grubun yedi kurucusu arasında Kayseri Milletvekili Rıfat Bey'i de zikretmektedir⁸. Muhalefetin temsilcisi olarak 16 Ağustos 1922'de yapılan Adliye Vekilliği seçimine 162 kişi katılmış, seçimde İkinci Grub'un adayı Rıfat Bey 66, Birinci Grub'un adayı Karahisar-ı Şarkî milletvekili Ali Sururi (Tönük) Efendi 58 oy almış; hiçbir milletvekili salt çoğunluğu sağlayamayınca aynı gün ikinci kez yapılan turda 165 kişiden 83'ünün oyuyla Rıfat Bey Adliye Vekili seçilmiştir⁹. İkinci Grup üyeleri Sivas milletvekili Vasıf (Karakol), Mersin Milletvekili Selahattin (Köseoğlu) ve Kayseri Milletvekili Rıfat Bey, mevcut İstiklâl Mahkemelerinin gerektiğinde yeniden kurulmak üzere faaliyetlerine son verilmesi ve Heyet-i Vekile'nin gösterdiği lüzuma göre

⁷ Ahmet Demirel, *Birinci Meclis'te Muhalefet, İkinci Grup*, İstanbul 1993, s. 220. Ayrıca bu eserde Rıfat Bey'in Birinci Büyük Millet Meclisi'ne katılım tarihi 23 Temmuz 1920 olarak verilmektedir (s. 98).

⁸ A. Demirel, *aynı eser*, s. 379-380.

⁹ A. Demirel, *aynı eser*, s. 423-424.

bir süre için Amasya ve havalisine bir mahkemenin gönderilmesi şeklinde bir önerge verdiler. Aslında bu sırada Heyet-i Vekile'deki tek İkinci Grup üyesi Adliye Vekili Rıfat Bey idi¹⁰. Trabzon milletvekili Ali Şükrü Bey'in öldürülmesi üzerine Lâzistan Milletvekili Necati (Memişoğlu) Efendi 31 Mart 1923'de Heyet-i Vekile'nin konuyla ilgili açıklama yapmasını istemişti. Konunun muhatabı olan Adliye Vekili Rıfat Bey, bu soru önergesine, soruşturmanın gizli olarak yürütüldüğü, bu aşamada bir açıklama yapılmasının doğru olmadığı ve Heyet-i Vekile'nin bir gün sonra açıklama yapacağı şeklinde cevap verdi. Görüşme sırasında Heyet-i Vekile Reisi Rauf Bey de, hükümetin var gücüyle çalıştığı ve Adliye Vekili'ne güvendiğini söyledi¹¹. Rıfat Bey, dönem sonuna kadar biri gizli oturumda olmak üzere yirmi iki konuşma yaptı¹². 1 Nisan 1923'de yapılan Büyük Millet Meclisi oturumunda Birinci Grup'un seçim kararı vermesi üzerine, Ali Şükrü Bey cinayeti aydınlatılmadan seçime gitmeyi doğru bulmayan Saruhan milletvekili Reşat (Kayalı) Bey dışında itiraz eden olmamıştır. Hatta, Heyet-i Vekile'deki İkinci Grup temsilcisi Adliye Vekili Rıfat Bey de seçimin yenilenmesi yönünde oy kullanmıştır. İkinci Grup'un temsilcisi adliye vekilinin divan toplantısında kendi grubuna danışmadan seçim kararını imzalamasını *Tanin* gazetesi sahibi Hüseyin Cahit Bey şiddetle tenkit etti. Rıfat Bey hakkında ağır yazılar yazdı¹³. Seçim kararı verilmesi üzerine Rıfat Bey, 11 Nisan 1923'de Adliye Vekilliği'ni Maarif vekili İsmail Safa (Özler)'ya bırakarak izinli olarak Kayseri'ye döndü. Yapılan ikinci dönem seçimlerinden sonra Rıfat Bey de İkinci Grup'un çoğu gibi tasfiye edildi¹⁴. Bu yıllarda 36

¹⁰ A. Demirel, *aynı eser*, s. 446, 477, 481.

¹¹ Ali Şükrü Bey'in öldürülmesi için bk. Süleyman Beyoğlu, "Belgelerle Osman Ağa (1883-1923)", *Millî Mücadelede Giresun (Sempozyum 6-7 Mart 1999)*, İstanbul 1999, s. 77- 98.

¹² F. Çoker, *aynı eser*, s. 642.

¹³ Damar Arıkoğlu, *Hatıralarım*, İstanbul 1961, s. 321-322.

¹⁴ *Ahmet Rıfat Çalığa'nın Anıları*, s. 116 vd. D. Arıkoğlu, anılarında Adalet Bakanı Rıfat Çalığa'yı şöyle tanımlar: "İkinci Grup'un adayın Kayseri milletvekili Rıfat Çalığa, 35 yaşında, hukukçu, az konuşur, kibar, yakışıklı, dostluğuna güvenilir, vicdanının emrettiği yolda yürümeyi kendisine düstur edinmiş bir insandı. Birinci Grup'tan kendisi ile pek sıkı dostluk ve arkadaşlık eden samimi arkadaşları da vardı. Akşamları sessiz sedasız birkaç kadeh parlatır, hoşsohbet, kimsenin kalbini kırmaz, şuurlu bir gençti. Birinci

yaşında olan Rıfat Bey, 1924 yılında üçüncü defa Kayseri Belediye Başkanlığı'na seçildi. Bir yıl süren belediye başkanlığından sonra iki yıl kadar işsiz kaldı. 1927 yılında Teşvik-i Sanayi Kanunu'nun sağladığı kolaylıklardan faydalanarak Kayserili 5-6 iş adamı ile birlikte, Bünyan ilçesinde bir yün iplik fabrikası kurulmasına ön ayak oldu. Rıfat Bey, şirketin idare kurulu başkanlığı ve fabrika müdürlüğü görevlerini üzerine aldı. Rıfat Bey, aynı zamanda Kayseri'de özel bir banka olan İktisat Bankası murakıplığı ile Kayseri Kızılay Şubesi Başkanlığını yürütmekteydi. Şubat 1934'de Atatürk'ün Kayseri'yi ziyareti sırasında verdiği talimat üzerine vali tarafından Rıfat Bey'in bütün işlerine son verildi. Bu durum Rıfat Bey'i çok üzmüştür¹⁵. Rıfat Bey, Adana'da yerleşmiş bulunan Kayserili iş adamlarından Nuh Naci Yazgan, Nuri Has, Hacı Ömer Sabancı ve Mustafa Özgül beylerden iş teklifi aldı. Rıfat Bey, Adana'da kurulmak istenilen Türk Nebati Yağ Fabrikası müdürü oldu (1938). Fabrikaya % 20 oranında ortak olarak çalıştı. 1947 yılına kadar şirket ile ilişkilerini devam ettirdi. Rıfat Bey, ikinci eşi Hafize hanımın kalp krizinden ölmesinden sonra, iki oğlunun yaşamakta olduğu İstanbul'a taşındı. 23 Şubat 1963 tarihinde Kayseri'de vefat etti. Mezarı Kayseri asrî mezarlığındadır. Üç çocuğu olan Rıfat Bey Rumca bilmekteydi¹⁶.

Rıfat Bey'in Belediye Başkanlığı Sırasında Kurulan Cemiyetler

Grub'un ilk kurulmasında idare kuruluna seçilmişti. Aynı zamanda grubun sandık emniyetini de yapmıştır (aynı eser, s. 286-287)."

¹⁵ Ahmet Rıfat Çalığa'nın Anıları, s. 164-168.

¹⁶ Aynı eser, s. 174-178. Ölümünden sonra Kayseri'de çıkan günlük Ülker gazetesinde Av. Doğan Soysal, Rıfat Bey için şunları yazmıştır: "Gençlik ve olgunluk çağını halk içinde, halkın yanında geçirdi. Kıtık senelerinde binlerce fakire bir parça gıda bulmak amacıyla çırpındı, fitrî meziyetleri, alçak gönüllülüğüyle en yoksulların dahi dert ortağı olmasını bildi. Soğukkanlı, sabırlı ve anlayışlıydı. Bu sebeple maiyetinin hem sevgisini kazandı, hem de onları şevkle çalıştırmayı başardı. Belediye reisliği sırasında sabahleyin erkenden kalkarak mahalle mahalle dolaşır, belediye hizmetlerinin noksatsız yapılmasına; şehrin çeşitli ihtiyaçlarını tespitte çalışırdı. En büyük hizmetlerinden biri de sokak aralarındaki fuhuş yuvalarını şehir dışına çıkarmaya muvaffak olmaıydı. Meclis-i Mebusan âzasıyken mebus maaşlarına zam yapılması bahis konusu edilince, ilk itiraz sesi onun hanceresinden yükselmiş; efendiler, biz buraya millete hizmet için toplandık, kesemizi doldurmak maksadıyla değil, diye haykırmıştı."

Muîn-i Fukara Cemiyeti: Kayseri'de Birinci Dünya Harbi öncesi kurulduğu bilinmesine rağmen, tam kuruluş tarihinin henüz tespit edilemediği Muîn-i Fukara Cemiyeti harp sırasında faaliyetlerine ara vermek zorunda kaldı. Ancak, 1917 yılı başlarından itibaren Kayseri'ye savaş sahalarından tevzi ve iskân edilen mültecilerin zaruri ihtiyaçlarını karşılamak üzere tekrar faaliyete başladı. Bu cemiyetin, cemiyetler kanununa göre tasdiki Kayseri mutasarrıflığının isteği üzerine Şura-yı Devlet'çe yapılmıştı. Cemiyetin amacı ve görevi fakirlere yardım etmek ve hayır işlerinde bulunmaktı. Cemiyet, 12 Ocak 1917'de Dahiliye Nezareti'ne kamuya yararlı cemiyetler sıfatını almak için müracaatta bulundu. Cemiyetin teşebbüsleri şâyân-ı takdir görülmesine rağmen yürürlükte olan cemiyetler kanununa göre kamu yararının tasdiki için cemiyetin yararlı amacının açık olarak ve fiilen görülmesi gerekiyordu. Yani, cemiyetin memleket ahalisine ciddî hizmetler yaptığı hükümete somut verilerle ispat edilmeliydi. Bu da zamana bağlı olduğundan Muîn-i Fukara Cemiyeti'nin kamuya yararlı cemiyetler statüsüne alınmasının o tarihlerde mümkün olmadığı görülmektedir¹⁷.

Kayseri Tanışma Yurdu: Kayseri'de kurulan cemiyetlerden biri de Kayseri Tanışma Yurdu'dur. Nizamnamesine göre Tanışma Yurdu, 23 Ağustos 1919 tarihinde Kayseri Belediye Başkanı Rıfat Bey, Karaman Kaymakam-ı Sabıkı Hallaç-zâde Ahmed Hilmi, Tavlasunlu Dr. İsmail, Dava Vekili Mustafa Kemal ve Ahmed Zeki Beyler tarafından kurulmuştur. Nizamnameye göre Kayseri Tanışma Yurdu'nun belirli bir merkezi olacak, Yurd ilmî ve içtimâî vasıtalarla halkımızın aydınlatılmasını ve duygu birliğini temin edecekti. Yurt, ilmî ve tarihî incelemelerde bulunarak Kayseri'yi tanıyacak ve tanıtacaktı. Hayır işleri, eğitim ve öğretim hizmetlerinde de vazife alacaktı. Yurt, halk sıhhatinin de korunmasını hedefliyordu. Ayrıca şehre gelecek ziyaretçilerin gerekli olanlarına mihmandarlık yapacak, ilmen ve maddeten Kayseri'ye hizmet edecekleri cemiyete üye olarak seçeceklerdi. Yurt, siyasetle iştigal etmeyecek, gelirini üyelerinin giriş ve aylık aidatları, bağışlar, yardımlar, müsamere ve eser neşirleriyle sağlayacaktı. Yurdun idarî heyeti yukarıda da belirtildiği gibi, beş kişiden oluşmaktaydı. Yurt, fikirlerini yaymak üzere bir gazete neşredecekti. Yurdun ayrıca iç işleyişiyle ilgili bir nizamnamesi

¹⁷ BOA, Babıali Evrak Odası, nr. 333844.

vardı. Kayseri mutasarrıfı 27 Ağustos 1919'da Dahiliye Nezareti'ne Kayseri Tanışma Yurdu'nun nizamnamesini ve kuruluşunu bildirmiştir¹⁸.

Bu ve yukarıdaki cemiyetin faaliyetleri hakkında literatürde ve belgelerde daha fazla bilgiye şimdilik rastlanmamıştır. Ancak, Kayseri gibi o gün için orta ölçekli bir şehirde böyle cemiyetlerin kurulmuş olması şehir aydınlarının oldukça memleket sever ve faal olduklarını göstermesi açısından dikkate değerdir.

EK-1

İstanbul'da yayımlanan *Yeni Gazete*'ye 8 Mayıs 1919'da Kayseri'den abone olarak kaydolunanlar¹⁹:

Maarif müdürü Tevfik Bey,
 Belediye reisi Rıfat Bey,
 Polis merkez memuru Tevfik Bey,
 Muhasebe başkatibi Cemal Bey,
 Muhasebe hususiye müdürü Ali Nuri Bey,
 Defter-i hakani memuru Abdülaziz Bey,
 Jandarma tabur kumandanı Binbaşı Hayri Bey,
 Meclis-i idare başkatibi Süleyman Efendi,
 Polis komiseri Ahmed Asım Efendi,
 Meclis-i idare-i liva âzasından Hacı Şaban Efendi,
 Tüccar-ı mütebarandan İmam-zâde Ali Efendi,
 Tüccar-ı mütebarandan İmam-zâde Raşid Efendi,
 Tüccar-ı mütebarandan ve encümen-i liva âzasından İmam-zâde Mehmed Bey,
 Tüccaran-ı mütebarandan Taşcı-zâde Mehmed Efendi,
 Tüccar-ı mütebarandan Yedekçi-zâde Hüseyin Bey,
 Tüccar-ı mütebarandan Hacıların-zâde Mustafa Fehmi Efendi,
 Kayseri Suhûlet şirketi müdürü Hacı Kâmil Efendi,
 Tüccar-ı mütebarandan Kâtib-zâde Nuh Naci Efendi,
 Tüccar-ı mütebarandan Göncü-zâde Mustafa Efendi,
 Tüccar-ı mütebarandan Alaybeyi-zâde Mehmed Efendi,
 Tüccar-ı mütebarandan Etcî-zâde Ahmed Efendi,
 Tüccar-ı mütebarandan Hafızağa-zâde Hayrullah Efendi,
 Tüccar-ı mütebarandan Karabey-zâde Mustafa Efendi,
 Tüccar-ı mütebarandan Bıçakçı-zâde Mehmed Efendi,

¹⁸ BOA, Dahiliye Emniyet-i Umûmiye Müdiriyeti Asayiş Kalemî, nr. 20/4.

¹⁹ BOA, DH. KMS. nr. 52-5/71.

Meclis-i idare-i liva âzasından Akçakayalı-zâde Rıfat Bey,
Kayseri Ticaret Odası reisi eşraftan Nafiz Efendi,
Tüccar-ı mütebarandan Dıraz-zâde Reşid Efendi,
Tüccar-ı mütebarandan İbrahim Safa Efendi,
Eşraftan belediye âzası Osman Bey,
Kayseri Anonim Şirketi müdürü Kâmil Efendi.